

N:o 47.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 April 1884, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner som ock en af enskild motionär gjord framställning i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf.

(I. A.)

Stats-Utskottet, som fått till behandling emottaga dels Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna nådiga propositioner angående eftergift af kronans rätt till vissa danaarf, dels ock en af enskild motionär i likartadt syfte vid innevarande riksmöte gjord framställning, har dessa frågor i ett sammanhang förehaft och får dem härmed till Riksdagens pröfning anmäla samt dervid meddela de yttranden, hvartill hvarje framställning ansetts föranleda.

1:o. Under åberopande af bifogadt protokoll öfver finansärenden, har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten nådig proposition (N:o 8) af den 14 December 1883 föreslagit, att Riksdagen i anledning af en utaf enkan Maria Catharina Grönberg i Brånshult gjord ansökning om anstånd med utkräfvande af kronans rätt till danaarf efter hennes aflidne man, gästgifvaren Olof Grönberg, måtte besluta:

*Ang. danaarf
efter gästgif-
varen O.
Grönberg.*

att med utkräfvande af det kronan efter Olof Grönberg tillfallna danaarf måtte få anstå, tills enkan Grönberg affidit, och kronan åtnöja sig med att då erhålla dels två tredjedelar af det af makarne Grönberg

gemensamt förvärfvade $\frac{1}{2}$ mantal Brånshult, sådan fastigheten då befunnes, och dels det ersättningsbelopp, enkan Grönberg genom Bobergs häradsrätts utslag den 29 Februari 1872 förpligtats till kronan utgifva, utan afgäld under tiden för fastighetens bruk eller ränta å ersättningsbeloppet; dock under vilkor att enkan Grönberg till kronans säkerhet ofördröjligen till kronans ombudsman i orten aflemnade ett i hennes andel i fastigheten in-tecknad skuldebref å berörda belopp,

samt att till advokatfiskalen i Kammarkollegium måtte få omedelbarligen utbetalas såsom aktoratsarfvode femhundra åttiosju kronor 20 öre att af statsmedel förskjutas, till dess beloppet efter enkan Grönbergs död kunde blifva af danaarfsmedlen godtgjort.

Enligt hvad ofvanberörda statsrådsprotokoll öfver finansärenden af den 14 December nästlidet år utvisar, har vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet yttrat, att af handlingarne inhemtades att, sedan Olof Grönberg och hans hustru Maria Catharina Grönberg den 5 Maj 1829 upprättat ett af två personer bevittnad testament, deruti de, jemte förklarande att de under äktenskapet förvärfvat hvad i boet funnes, förordnade att efter enderas död qvarlåtenskapen skulle tillfalla den öfverlevande, hade makarne den 26 November 1836 inför Bobergs häradsrätt vitsordat testamentet såsom öfverensstämmande med deras yttersta vilja. Då mannen Grönberg den 30 April 1853 afled utan att efterlemna kända arfvingar, satt enkan qvar i boet, hvilket enligt upprättad bouppteckning utvisade en behållning af 7,940 riksdaler 45 skillingar 4 runstycken banko, deraf 6,666 riksdaler 32 skillingar banko utgjorde värdet å det af makarne gemensamt förvärfvade $\frac{1}{2}$ mantal Brånshult; men enkan försummade att inom laga tid bevaka testamentet och hade först den 29 Januari 1867 med afseende å tilltänkt lagfart uppvisat det samma för bevakning. I anledning af denna försummelse hade, på yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet, Bobergs häradsrätt i utslag den 29 Februari 1872, som vunnit laga kraft, ogillat testamentet och tillerkänt kronan såsom danaarf två tredjedelar af boets behållning samt sålunda förpligtat enkan Grönberg att till kronan öfverlemna $\frac{1}{2}$ mantal Brånshult och utgifva ersättning för två tredjedelar af förskingrade lösegendomen efter det i bouppteckningen upptagna värde jemte fem procent ränta å ersättningsbeloppet från den 23 Juli 1870 till dess betalning skedde.

I en den 11 November 1872 inkommen underdånig ansökning hade enkan Grönberg anført, att hon, okunnig om lagens föreskrift, försummat att bevaka testamentet, och att, derest till gäldande af kronan tilldömda ersättningsbeloppet hennes giftorätt i hemmanet skulle

utbrytas och särskildt för sig utan åbyggnader försäljas, försäljningssumman troligen ej skulle uppgå till ersättningsbeloppet, och enkan Grönberg, sjuklig, blind och 80 år gammal, drifvas från sitt hem och falla fattigvården till last. I händelse åter försäljningen uppsköttes till efter hennes död, borde hemmanet i dess helhet gifva en köpeskilling, som lände kronan till fördel och betäckte den ränteförlust, som af anståndet kunde uppstå. Enkan Grönberg anhöll derfore, att alla af advokatfiskalsembetet sökta verkställighetsåtgärder måtte få anstå, och hon till sin död få behålla hemmanet Brånshult. I häröfver infordrade yttranden hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län samt kammaradvokatfiskalsembetet under vissa villkor tillstyrkt bifall å ansökningen, hvarvid advokatfiskalsembetet hemställt, att embetet måtte förklaras berättigad att genast i laga ordning utbekomma aktoratsarfvode, som embetet beräknat med räntor till den 23 December 1872, då yttrandet afgafs, utgöra 587 kronor 20 öre.

Vidare hade i ärendet blifvit upplyst, att enkan Grönberg, hvilken enligt prestbetyg vore född den 26 Februari 1793, ännu lefde och således befunne sig i den höga åldern af 91 år, men i följd af sin ålder icke mera kunde sköta sig sjelf, utan derfore måste hålla tjenstehjon, samt att hon icke hade annan inkomst än det högst otillräckliga arrende, som från fastigheten inflöte. Dess taxeringsvärde utgjorde enligt meddelad upplysning 9,500 kronor. Det ådömda ersättningsbeloppet för den förskingrade lösegendomen vore, utan ränta, beräknadt till 1,274 kronor 28 öre. I anledning af ansökningen hade med alla verkställighetsåtgärder på grund af utslaget hittills anstått.

Hvad sålunda förekommit satte utom allt tvifvel, att Olof Grönberg till hustrun testamenterat sin qvarlåtenskap, och att enda anledningen, hvarfore testamentet blifvit ogilladt, varit den, att enkan Grönberg, af lätt förklarlig okunnighet om lagens föreskrifter, försummat att bevaka detsamma inom laga tid. I händelse fråga väckts om efterskänkande till hennes förmån af kronans rätt till danaarfvot, skulle utan tvifvel bifall dertill af Kongl. Maj:t och Riksdagen hafva lemnats, att sluta af de åsichter, som i allmänhet gjort sig gällande, när såsom danaarf hemfallen egendom varit testamenterad till enskild person, hvilken stått den affidne i lifstiden nära och varit i behof af förmånen, men på grund af någon uraktlåten formalitet eller dylikt ej kunnat få tillgodonjuta testamentet. Utkräfvet af hvad i anseende till den här inträffade försummelsen blifvit kronan tilldömdt skulle emellertid, så länge enkan Grönberg ännu lefver, efter all anledning betaga henne alla medel till livets uppehälle och låta henne, som dock kunde anses hafva i sin mån bidragit till samlandet af den i Olof Grönbergs bo

befintliga egendom, falla fattigvården till last. Att framställning till Riksdagen om medgifvande af det äskade anståndet icke hittills blifvit gjord, borde tillskrifvas den omständighet, att sökandens höga ålder låtit förmoda, att anståndet icke behöfde blifva af lång varaktighet. Ett dylikt antagande vore naturligtvis numera i än högre grad sannolikt; men då den ställning, hvori frågan för närvarande befunne sig, kunde, när enkans dödsfall en gång inträffat, föranleda vissa förvecklingar med hennes sterbhus och äfven vålla svårigheter för de myndigheter, som med verkställighet af domstolsutslaget hafva att skaffa, vore önskvärdt att frågan måtte vinna en bestämd lösning i det syfte, sökandens framställning afsåge; och hade Herr Statsrådet tillika meddelat, att advokatfiskalen i Kammarkollegium förklarar sig, oaktadt han under så lång tid varit i saknad af det honom tillkommande aktoratsarfvode, åtnöjas i sådant afseende med det ofvan uppgifna beloppet, 587 kronor 20 öre, utan anspråk på någon räntegodtgörelse för tiden efter den 23 December 1872, derest sökandens begäran bifölles och han hade utsigt att under den närmaste framtiden utfå beloppet.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, får Utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. danaarf
efter Elisa-
beth Gustafva
Olsdotter.

2:o. Enligt hvad af en till Riksdagen den 21 nästlidne Mars af-låten proposition (N:o 33) inhemtas, hade hemmansegaren Carl Erssons i Torpa hustru Elisabeth Gustafva Olsdotter afidit den 19 November 1879, efterlemnande såsom sterbhusdelegare sin bemålde man, men ingen känd arfvinge. Bouppteckningen upptoge såsom tillgångar:

lösören till värde af	kronor	433: —
$\frac{1}{2}$ mantal N:o 2 Torpa, taxerad till	,,	3,420: —
	Summa tillgångar kronor	3,853: —
skulder	,,	2,661: 93.
och utvisade således en behållning af	kronor	1,191: 07.

Sedan Fellingsbro Häradsrätt förordnat Häradshövdingen Anders Larsson i Torpa att i egenskap af god man under förmyndareansvar förvalta Elisabeth Gustafva Olsdotters okända arfvingars arfslott, hade, efter det arvet blifvit kungjordt, utan att någon arfvinge sig anmält, Häradsrätten, på yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet, å kronans vägnar, genom laga kraft egande utslag den 15 Maj 1883 förpligtat Anders Larsson att ofördröjligen efter verkställt skifte och realisation

af den affidnas lott till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa erhållna medlen jemte fem procent ränta från stämmningsdagen den 11 Januari 1883.

Enklingen Carl Ersson vore född den 21 April 1810. Enligt läkarebetyg vore han alldeles blind på venstra ögat och egde på det högra endast svag, genom starroperation vunnen synförmåga. Då Carl Ersson i anseende till ålder och bristande synförmåga icke vore i tillfälle att kunna något synnerligt bidraga till sin försörjning, befarade han att hans giftorätt i boet, utgörande två tredjedelar deraf, icke skulle finnas tillräcklig för hans framtida utkomst, derest hans lifstid skulle komma att utsträckas ännu några år, och att hans ålderdom således skulle blifva mörk och bekymmersam. Med åberopande häraf hade han anhållit att kronans rätt till danaarf efter Elisabeth Gustafva Olsdotter måtte till hans fördel efterskänkas. Till stöd för denna ansöknings hade sökanden åberopat ett skriftligt intyg från ordföranden och vice ordföranden i Ervalla sockens kommunalnämnd, hvilka vitsordat sökandens behof att orubbad vara i besittning af de inskränkta tillgångar, makarne genom enad flit och omtanke sig förvärfvat, samt uttalat den förmodan att, i händelse sökandens lifstid komme att utsträckas några år, hans andel i boet ej skulle förslå till betäckande af hans lefnadsomkostnader, så att han komme att falla det allmänna till last.

I anledning af ansökningen hade underdåniga utlåtanden afgifvits af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, vederbörande kyrkoherde och kronofogde samt kammaradvokatfiskalsembetet, hvilka alla förordat bifall till ansökningen. Dervid hade kronofogden upplyst, att, enligt hvad den tillförordnade gode mannen meddelat, den affidnas tredjedel i boet skulle komma att uppgå till sju eller åttahundra kronor och således till något mer än bouppteckningen angifvit. Kammaradvokatfiskalen hade gjort förbehåll om tillgodonjutande af den honom författningsenligt tillkommande provision, hvilken provision, då realisation och skifte ej försiggått och verkställighet af Häradsrättens utslag i följd af ansökningen vore instäld, advokatfiskalen ansett böra beräknas efter det belopp, kronofogden uppgifvit såsom det lägst antagliga eller sjuhundra kronor.

Med afseende å hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att kronans rätt till ifrågavarande danaarfsmedel måtte öfverlätas på ofvanbemälda Carl Ersson, dock med förbehåll af den kammaradvokatfiskalen lagligen tillkommande rätt till andel i samma medel, beräknad å det af kammaradvokatfiskalen uppgifna beloppet sjuhundra kronor.

Utskottet, som emot förevarande framställning icke haft något att erinra, får alltså hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit måtte vinna Riksdagens bifall.

*Ang. danaarf
efter färga-
ren J. A.
Söderholm.*

3:o. Uti en till Riksdagen den 21 nästlidne Mars aflåten nådig proposition (N:o 34) omförmäles, hurusom färgaren Jonas Alfred Söderholm i Säfsjö, som affidit den 10 Oktober 1881, icke efterlemnade känd arfvinge, men öfverlefs af hustrun Anna Sofia Söderholm. Boupp-teckningen hade upptagit tillgångarne, med inberäkning af 2,000 kronor såsom värdet å en lägenhet i Säfsjö, till 2,538 kronor 93 öre, skulderna till 1,418 kronor 28 öre samt behållningen till 1,120 kronor 65 öre. På yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet hade Kongl. Maj:ts och Rikets Göta Hofrätt genom laga kraft egande dom den 21 December 1883 förklarad Kongl. Maj:t och kronan berättigad till undfående af danaarf efter Jonas Alfred Söderholm samt ålagt utredningsmannen i boet, skolläraren I. A. Ekedahl, att för den del af qvarlåtenskapen, som icke tillfölle enkan, till embetet jemte ränta redovisa, vare sig genast i enlighet med boupp-teckningsvärdet med femtio procents förhöjning derå, hvad lösören anginge, eller ock efter egendomens vederbörliga realisering. Redan innan denna dom meddelades, hade enkan Söderholm hos Kongl. Maj:t anhållit, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte till sökandens förmån efterskänkas. Enligt ansökningen bifogade intyg hade mannens förhållande under lifstiden varit sådant, att boet uppehållits endast genom hustruns sträfsamma arbete. Pastors-embetet hade upplyst, att sökanden vore född den 28 September 1843 och gjort sig känd för en hedrande vandel, att hon kunde försörja sig sjelf, så länge hon finge sitta i besittning af boet, samt att, då allt hvad i boet finnes erfordrades för färgerirörelsens bedrifvande, fara vore, att hon förlorade förmågan att sig försörja, derest någon del af boet frantoges henne. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jönköpings län och kammaradvokatfiskalen, i ärendet hörda, hade förordad bifall till ansökningen, den senare under förbehåll af den honom författningsenligt tillkommande provision, hvilken han, med tillämpning af de i ofvanberörda dom stadgade grunder och enligt en af honom uppgjord uträkning, ansett böra beräknas å 622 kronor 57 öre, till hvilket belopp ifrågavarande danaarfsmedel sålunda skulle uppgå.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att kronans rätt till ifrågavarande danaarfsmedel må öfverlätas å sökanden Anna Sofia Söderholm, dock med förbehåll

af den kammaradvokatfiskalen lagligen tillkommande rätt till andel i samma medel, beräknad å det af kammaradvokatfiskalen uppgifna beloppet sexhundra tjugutvå kronor 57 öre.

I sammanhang med anförda nådiga proposition har Utskottet till behandling förehaft en af Herr C. *Mejenqvist* inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 103) jemväl om eftergift af kronans rätt till ifrågasvarande danaarfsmedel; och får Utskottet med afseende å de bevakande omständigheter, som här föreligga, hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förvarande proposition, må medgifva, att kronans rätt till danaarf efter färgaren Johan Alfred Söderholm må öfverlätas å enkan Anna Sofia Söderholm, dock med förbehåll af den kammaradvokatfiskalen lagligen tillkommande rätt till andel i arfsmedlen, beräknad å det af kammaradvokatfiskalen uppgifna beloppet sex hundra tjugutvå kronor 57 öre.

Stockholm den 21 April 1884.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Herr Grefve S. *Lagerberg* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet.
